

Список використаних джерел

1. Статистичні дані Генеральної прокуратури України за 2015–2017 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>. – Назва з екрана.

2. Організація розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.] ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2010. – 568 с.

3. Криміналістика : підручник / В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, А. В. Іщенко, О. О. Алексєєв та ін. – Київ: Центр учб. літ., 2015. – 544 с.

4. Кузьмічов В. С. Криміналістика : навч. посіб. / [В. С. Кузьмічов, Г. І. Прокопенко] ; за заг. ред. В. Г. Гончаренка, С. М. Моїсєєва. – Київ : Юрінком Інтер, 2001. – 368 с.

Івасюк Христина Сергіївна,
аспірант кафедри правосуддя
юридичного факультету Київського
національного університету імені
Тараса Шевченка

ОСОБА ШАХРАЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ МАЙНА

Особа злочинця є одним із основоположних елементів криміналістичної характеристики будь-якого злочину. Грунтовне дослідження саме цього елемента криміналістичної характеристики дає можливість встановити психологічні особливості вчинення конкретного злочину, що в свою чергу забезпечує формування ефективної методики розслідування злочину. Говорячи про особу злочинця в контексті шахрайства у сфері страхування майна, варто зазначити, що станом на сьогодні відсутні ґрунтовні дослідження даної проблематики в юридичній літературі.

Не можна не погодитися із позицією В. В. Лисенка, який зазначає, що особа, що вчинила злочин, є сполучною ланкою елементів криміналістичної характеристики. Це пов'язано з тим, що об'єкт злочинного посягання, спосіб вчинення злочину, виконання певних дій, залишені сліди та інше завжди

обумовлені особистісними якостями злочинця. Дії, виконувані злочинцем, – це взаємозалежна система внутрішніх (психічних) і зовнішніх (динамічних) рухів [1, с. 33].

На нашу думку, безпосередньо такий елемент криміналістичної характеристики злочину як особа злочинця є визначальним для інших елементів. Тобто від особливостей особи злочинця залежить змістовне наповнення всіх інших елементів криміналістичної характеристики злочину.

Щодо особи шахрая, обґрунтованою є позиція В. Ю. Шепітька, який вказує, що особа шахрая характеризується специфічним комплексом ознак. Більшість злочинців мають сильний дар уяви, вони використовують вплив і вміння переконувати людей [2, с. 144].

Особа шахрая характеризується високим рівнем інтелектуального розвитку, адже даний злочин вчиняється шляхом введення в оману осіб, що можливо здійснити тільки за умов винахідливості та кмітливості особи злочинця.

Як слушно зазначає О. Л. Мусієнко, у криміналістичній літературі вказується, що в переважній більшості випадків шахраї певною мірою відрізняються від таких злочинців, як, наприклад, злодії, грабіжники, хулігани. Як правило, шахрайство вчиняють особи зрілого віку, що мають хитрий, виверткий розум, вміють зацікавити навколишніх, справити на них сприятливе враження. Вони мають досить добру спостережливість і швидку реакцію на обстановку [3, с. 168].

Досліджуючи особливості такого елементу криміналістичної характеристики шахрайства у сфері страхування майна як особа злочинця, варто звернути увагу на наступне. Шахрайство у сфері страхування можливе виключно у випадках наявності страхових правовідносин між страховиком та страхувальником. Тобто, особа злочинця повинна бути суб'єктом страхових правовідносин і мати статус або страховика, або страхувальника. В даному контексті можна говорити про те, що в даному випадку шахрайство у сфері страхування майна характеризується спеціальним суб'єктом, оскільки суб'єктом вчинення конкретного виду шахрайства може бути тільки обмежене коло осіб. Однак, на нашу думку, варто акцентувати увагу на тому, що станом на сьогодні

надзвичайно поширеними є випадки, коли особа видає себе за представника відомої страхової компанії, користується її фірмовими бланками та має підроблену печатку відповідної юридичної особи. Більше того, в даному випадку настання страхового випадку та подання заяви про відповідний випадок не є моментом, з якого злочин вважається закінченим, оскільки за таких умов саме діяння містить дещо інше змістовне наповнення. В даному контексті постає питання до визнання такого шахрайства шахрайством у сфері страхування майна. Ми дотримуємося позиції, що даний вид шахрайства не характеризується ознаками шахрайства у сфері страхування майна, оскільки особа злочинця в даному випадку не має юридичного статусу ні страховика, ні страхувальника. Відповідно, враховуючи той факт, що фактично між суб'єктами не існує страхових відносин, методика розслідування такого злочину є абсолютно інакшою та не стосується сфери страхування.

Отже, враховуючи вищезазначене, можемо прийти до висновку про те, що особа злочинця в контексті дослідження шахрайства у сфері страхування майна повинна мати статус страхувальника або страховика. Тільки в такому випадку шахрайство, вчинене відповідними особами, є шахрайством у сфері страхування в цілому та у сфері страхування майна зокрема.

Список використаних джерел

1. Лысенко В. В. Расследование вымогательства / В. В. Лысенко. – Харьков : Харьков. унів. внутр. дел, 1996. – С. 33.
2. Шепітько В. Ю. Особливості криміналістичної характеристики шахрайства / В. Ю. Шепітько // Вісник Академії правових наук України. – 1998. – № 2. – С. 144.
3. Мусієнко О. Л. Теоретичні засади розслідування шахрайства в сучасних умовах : монографія / О. Л. Мусієнко ; за ред. В. Ю. Шепітька. – Харків : Право, 2009. – 168 с.